

COMUNICACIÓ:

Revisió del document : 9-09-97

6es. Jornades Catalanes de Documentació. Octubre 1997

REVISTES ELECTRÒNIQUES: L'ACCÉS I LA PRESENTACIÓ

Autor : [Consol García Gómez](#) Biblioteques de la UPC. Unitat de Suport en Informació Electrònica.
E-Mail: consolg@bupc.upc.es

Àmbit: Ús i difusió de la informació

Paraules clau: Revistes electròniques -- Presentació, Revistes electròniques -- Accés, Buscadors, Revistes electròniques -- Copyright, Servei d'Obtenció de Documents

---

RESUM

L'explosió del la WWW (World Wide Web) el 1.993 amb el Mosaic i posteriors "browsers" ha fet que s'incrementi el número i els formats de distribució de les revistes electròniques que, fins aquell moment es difonien mitjançant llistes de distribució i en format ASCII. La gran quantitat d'aquest tipus de revista la fa protagonista de la bibliografia recent.

Dos aspectes de les revistes electròniques es tenen en compte alhora de redactar la comunicació: l'accés i la presentació.

1. Pel que fa al primer s'estudia la dificultat d'accessibilitat a les revistes electròniques. Les dificultats que troba l'usuari poden ser degudes a que els directoris no estan prou actualitzats, la revista ha canviat d'editor i d'adreça i no se'n dona notícia, o bé, la revista s'ha deixat de publicar.
2. Obviats els problemes de dificultat en l'accés a les revistes electròniques s'arriba a la consulta de les mateixes. No es tractaran temes de software, sinó temes relacionats amb l'aspecte físic de la revista. La presentació de la informació serà analitzada a partir de l'estudi de títols que s'incloguin en el camp de les ciències i l'enginyeria.

A les conclusions es proposaran possibles mesures per tal d'intentar erradicar els desavantatges d'accés i presentació de les revistes electròniques.

---

1. INTRODUCCIÓ A LES REVISTES ELECTRONIQUES

Abans del visualitzador de WWW (World Wide Web), Mosaic el 1.993, les revistes electròniques es distribuïen en format ASCII i es basaven bàsicament en llistes de distribució. És justament a partir d'aquesta data amb el creixement del WWW que es multiplica el número de revistes electròniques i la manera de distribuir-les. Les avantatges del WWW són entre d'altres: la possibilitat d'hipertextos interns (dins del mateix document) i externs (a d'altres documents WWW), i poder suportar gràfics i informació multimèdia, fins i tot miniprogrames (els subprogrames de Java).

1.1 Milliores de les revistes electròniques davant les impreses

Els avantatges i desavantatges de les revistes electròniques en particular i de les publicacions electròniques en general són ben conegudes en l'àmbit de la documentació, tot i amb això creiem convenient anotar les

més significatives, ja que algunes d'elles serviran per poder desenvolupar la present comunicació.

Com s'acaba de dir, el fet d'incloure tot **tipus de dades** (so, imatge, imatge en moviment) és un dels aspectes més destacables d'aquestes publicacions, però no més que **la rapidesa en l'accés al document**, punt clau alhora de parlar d'informació en línia. Aquesta rapidesa es fonamenta en que un article que s'hagi de publicar en una revista electrònica no s'ha d'esperar a que d'altres articles completin el mateix número de la revista, sinó que en un període de 48 hores a partir de l'autorització del comitè editorial (en les casos en que aquest existeixi) el doni per bo, l'article es publica, per tant es distribueix. Aquest funcionament però, té com a contrapartida que de vegades es pugui desatendre el concepte innat de publicació en sèrie (any, volum, número), causant d'aquesta manera dificultat per a la localització. Alhora aquest fraccionament de la revista permet **serveis de DSI** (Difusió Selectiva de la Informació).

La consulta hipertextual i la facilitat de comunicació entre professionals són també avantatges respecte de les revistes impreses.

1.2 Limitacions de les revistes electròniques davant les empreses

No tot és positiu en aquest nou tipus d'informació electrònica sinó que com tot presenta unes limitacions i desavantatges. Respecte de les revistes tradicionals el desavantatge principal és, **la manca de normalització**, ja que aquesta manca de normalització impedirà la seva ràpida localització i accés. La normalització hauria d'afectar a totes les persones i institucions involucrades en el procés, és a dir des de l'autor, a l'editor, passant per una hipotètica institució reguladora del copyright "electrònic", a les institucions acadèmiques fins a arribar al lector final.

Un altre aspecte a comentar és el poc **prestigi** d'algun tipus de revistes electròniques. S'hauria de considerar les revistes que tenen una edició en paper i una en versió en línia i aquelles que només es publiquen en línia i, per sobre de tot s'hauria de distingir les anomenades "*peer-reviewed*" o "*refereed*". Aquestes revistes estan sotmeses a un consell de redacció i els continguts difereixen d'altres tipus de publicacions electròniques com les revistes divulgatives o "*magazines*" (*e-zines*) i els diaris.

Desavantatge també preocupant és el fet que les revistes en aquest suport no acostumen a estar referenciades en els **serveis d'indexació i abstracts**. **ISI** (Institute of Scientific Information) comença a recollir-les.

---

2. CONCEPTE DE REVISTA ELECTRÒNICA

Entenem que revista electrònica no és només aquella que es publica a través d'una xarxa teleinformàtica, sinó que també ho és aquella revista publicada en CD-ROM.

El concepte de revista electrònica del que partim està basat en la classificació de Woodward (1994) que les divideix en tres tipus:

- en línia: són les que venen els distribuïdors comercials ([KR Information](#) , [Lexis-Nexis](#) , [Ovid](#) , etc...)
- en CD-ROM (*Emerald*, *IEL IEE/IEEE Electronic Library*, col.lecció de revistes de l' [Institute of Electrical Engineers](#) i [Institution of Electrical and Electronics Engineers](#))
- en xarxa, bé sigui Internet o una xarxa acadèmica ([OCLC](#))

Però tal i com comenten Stephen P. Harter i Hak Joon Kim s'ha de tenir en consideració que avui els distribuïdors comercials també venen les seves revistes mitjançant Internet. Per tant podem concloure que entenem per revista electrònica aquella a la que s'accedeix per la xarxa mundial.

---

3. ACCÉS A LES REVISTES ELECTRÒNIQUES

La dificultat per accedir ràpidament a les revistes electròniques és un gran problema sobretot si tenim en compte que precisament aquesta és una de les característiques més lloades pel que pot suposar i de fet suposa alhora d'obtenir el document original ([Uncover](#) , [Ebsco](#) , [Swets](#) , etc...) i els canvis que provoca en els SOD (Servei d'Obtenció de Documents).

3.1 Cóm accedir a les revistes electròniques

Per accedir a les revistes electròniques disposem de diferents eines:

- els directoris de publicacions electròniques en suport paper o en línia, per exemple el de Mecklermedia o el de la ARL (Association of Research Libraries)
- motors de cerca
- cada cop més els serveis d'indexació ([ISI](#))

Aquestes eines ens serveixen per conèixer la localització de la revista que pot ser del tipus següent:

- adreça electrònica de l'editor
- URL (Uniform Resource Locator): Gopher, WWW, FTP (File Transfer Protocol)
- adreces de listservs

De vegades podem trobar més d'una localització, per exemple l'adreça electrònica de l'editor i la WWW.

3.2 Problemes amb els que ens podem trobar

Un cop coneixem la localització de la revista i hi volem accedir és quan apareixen els problemes i les causes poden ser: adreces equivocades o incompletes, errors tipogràfics, la revista ha deixat d'existir o ha canviat d'editor, entre d'altres.

Per solventar el problema podem recórrer a:

- col·leccions de revistes electròniques (per exemple, Virtual Library, MCB)
- buscadors com [Lycos](#) , [Infoseek](#) i [Altavista](#) , que ofereixen índexs fets amb software, davant de les bases de dades que acostumen a indexar de forma manual. [Yahoo](#) indexa manualment i es pretén una barreja dels dos sistemes. El software de My Yahoo (*Firefly*) és molt eficaç.
- navegar pel servidor perquè pot ser que l'adreça que tinguem estigui incompleta
- contactar amb l'editor de la revista

Les dificultats que es descriuen per accedir a les revistes electròniques són extensibles a la bibliografia electrònica citada en els articles, és a dir les referències a informació en línia (pàgines WWW, documents personals i d'altres articles). La idea és poder accedir al document original de manera ràpida i transparent amb un simple clic.

3.3 Copyright

El problema comença en determinar quan i com es viola el dret d'autor. La solució al tema dels drets d'autor en documents digitals no és gens fàcil. Les institucions s'han posat a treballar ([ALA](#) , American Library Association) i s'han engegat programes per estudiar l'estat de la qüestió que involucren als propietaris del copyright (autor, editor) com també als usuaris. En l'àmbit europeu destaca el de l' [ECUP](#) (European Copyright Users Publications), i en l'àmbit americà l'Electronic Frontier Foundation.

La **WIPO** (World Intellectual Property Organization) aquest mateix any a Ginebra reafirma la necessitat de protegir els materials de transmissió electrònica.

Hi ha postures per tots els gustos: aquells qui defensen l'accés totalment lliure al "món digital", altres que pretenen l'accés controlat de la mateixa manera que es controla en el "món real" i aquells que estan entre els dos anteriors.

Possibles mesures per controlar els drets d'autor poden ser:

- establir contractes per l'ús de la informació electrònica, contractes que s'apliquin al món real i que siguin fàcilment aplicables a l'entorn digital.
- protegir la informació mitjançant passwords. De vegades per aconseguir el password s'ha de donar informació personal que es podrà utilitzar per informació comercial.
- Protegir la informació mitjançant programes semblants als que fan servir les companyies telefòniques per la tarificació.

L'assumpte del copyright està estretament lligat al fet de si la revista és gratuïta o s'ha de pagar una quota de subscripció. No entrarem aquí a evaluar el preu i descomptes especials per subscriure les revistes en suport electrònic o en suport paper i electrònic.

---

4. PRESENTACIÓ DE LES REVISTES ELECTRÒNIQUES

Les publicacions electròniques requereixen un software i hardware especial, de fet el "boom" de l'edició electrònica té explicació en les causes que argumenta Alfons Cornella (baix cost de la trucada local, abaratiment dels preus dels equips multimèdia,...).

S'ha de tenir en compte que la presentació de la revista dependrà no només dels recursos dels que disposi l'editor de la mateixa sinó també de la disciplina a la que aquella revista pertanyi.

4.1 Aspectes a tenir en compte

Els aspectes que s'han de valorar, especialment per les universitats i institucions públiques els podem dividir en:

a. aspectes econòmics

Dins d'aquest grup valoraríem tot el que significa una despesa per l'entitat, començant pel preu de la revista i acabant pels diners que la institució es podria estalviar en SOD. Destacables:

- la rapidesa en la recuperació de la informació, és a dir, el temps que el sistema necessita per presentar la informació en pantalla. Aquest aspecte està estretament lligat amb el temps de connexió que el lector necessita per cercar la informació i visualitzar-la.
- la presentació física i l'interfície, i no només l'aspecte visual de la revista sinó també la facilitat de consulta. Depenent del públic a qui vagi dirigida la revista no caldrà que disposi d'opcions avançades de cerca, com poden ser els operadors booleans i de proximitat perquè potser n'hi haurà prou amb thesaurus, índexs alfabètics i el ratolí, opcions adients pels no experimentats.

b. aspectes de contingut

Dins d'aquest grup es poden incloure aspectes relacionats amb el temps, des del període que abarca la revista fins la periodicitat i els anys necessaris de que el centre hauria de disposar per fer recerca en una determinada disciplina.

- la presentació de la informació: tant el text com els gràfics. En el CORE (Chemistry Online Retrieval

Experiment) programa de la [Universitat de Cornell](#) es va arribar a la conclusió de que els consumidors d'informació química preferien que els dibuixos i gràfics apareguessin intercalats amb el text com si d'una revista impresa es tractés, en canvi en disciplines com la medicina es prefereix que els dibuixos estiguin en finestres a part. Hi ha posicions mixtes, i una bona raó és la despesa de temps si el sistema ha de recuperar dibuixos i pensem que no només podem trobar dibuixos, sinó també vídeo. Aquesta posició mixta permet que sigui l'usuari qui decideixi com vol veure la informació no textual, aquest és el cas de les col·leccions de revistes de [OVID](#). En el cas de l'enginyeria també aquesta postura és la més òptima ja que de la mateixa manera que hi ha disciplines que necessiten gairebé més els dibuixos que no pas el text, per exemple el disseny industrial (patents), n'hi ha d'altres en les que la informació no textual és prescindible (organització empresarial).

- saber en quin punt de l'article estem en un moment determinat és d'agrair, és per això que estaria bé trobar-nos un mapa que indiqués en quin punt de l'article i/o revista estem i que es pogués avançar i retrocedir de manera ràpida.
- la inclusió de links a d'altres seccions de l'article o a d'altres articles electrònics, fa que el "*serendipity*" (trobadura d'informació valuosa per casualitat) atorgui a aquest tipus de publicació un valor afegit incalculable. També fa que els lectors consultin més bibliografia que si ho haguessin de consultar de forma tradicional, i en conseqüència fa pensar que els lectors llegeixin més.
- tipus de lletra, fonts i disseny de la pàgina també són importants.

c. satisfacció

Dins d'aquest grup incloem el grau de satisfacció de l'usuari, i no només si ha trobat el que buscava o no, sinó com ho ha trobat i un cop ho ha trobat quines opcions són les que el sistema li ofereix. Un aspecte ben valorat a CORE és l'opció de poder anotar l'article i poder personalitzar els formats de sortida.

Pel que fa als formats d'exportació dels articles el ASCII (American Standard Code for Information Interchange) encara continua el número 1 del rànking (Setembre 1.996) tot i l'impossibilitat de suportar caràcters especials i informació no textual. HTML (HyperText Markup Language) el segueix de ben a prop i és que les avantatges no són vanes, també el PostScript i sobretot des de començaments de 1.997 cada cop s'utilitza més l'Adobe Acrobat PDF (Portable Document Format). Tots ells a excepció del ASCII necessiten de software especial per llegir els documents i en alguns casos hardware (so)

Tot i les millores en la presentació i consulta de les revistes electròniques encara es prefereix una còpia en paper, perquè encara manca acostumar-se a l'entorn digital (és més còmode llegir en paper, es té por de perdre el que està "allà"). Linda Steward arrel de les entrevistes amb col·laboradors de CORE constata que el 75% de les persones subscrites a una revista en paper, en el moment de subscriure's a la mateixa revista en format digital no anul·larien la subscripció a l'impresa.

5. CONCLUSIONS

En el camp de l'edició electrònica encara queden temes pendents com poden ser el preu, els drets d'autor, el prestigi, la qualitat dels continguts i presentació i la normalització.

- La qualitat dels articles electrònics i per extensió el prestigi de la revista està en funció de la submissió dels textos a un comitè editorial.
- El primer pas per la inclusió d'aquest tipus de publicacions a les bases de dades i serveis d'indexació passa per una normalització pel que fa a l'estructura i citació (s'ha comentat la necessitat d'establir normatives per tots els agents involucrats en les revistes electròniques)

D'altra banda, encara falta temps perquè les revistes electròniques substitueixin les impreses i es necessita acostumar els lectors a l'entorn digital.

S'han d'actualitzar sovint els directoris en línia perquè sinó, no s'aprofita la qualitat d'electrònic, s'haurien de revisar continuament (el de la ARL és una edició abreviada de la versió en paper i no s'actualitza tant sovint

com es podria).

Pel que fa a recomanacions per la presentació d'articles electrònics es desprèn de l'exposició que depenent de la temàtica de la revista seran preferibles unes característiques o unes altres.

---

6. BIBLIOGRAFIA

ARNOLD, Stephen E; Erik S. Arnold. "Vectors of change: electronic information from 1977 to 2007". *Online*. Jul./Aug. 1997, pp.19-33

BEHESHTI, Jamshid; Valerie Large, Mary Bialek. "PACE: a browsable graphical interface". *Information Technology and Libraries*. Dec. 1996, pp. 231-240

BRUWELHEIDE, Janis H. *The Copyright primer for librarians and educators*. Chicago: American Library Association, 1995. 151 p.

BUTLER, Julene. "Scholarly resources on the Internet". *Internet Research: electronic networking applications and policy*. 1997, v. 7, no. 1, pp 51-52

GARCÍA TESTAL, Cristina ; José Manuel Barrueco Cruz. "El Panorama editorial en la revolución electrónica". *IWE*. Jun. 1997, v. 6, no. 6, pp.12-14

GARCÍA TESTAL, Cristina ; José Manuel Barrueco Cruz. "Panorama actual y posibilidades futuras en revistas electrónicas". *IWE*. Mar. 1997, v.6, no. 3, pp.18-20

HARTER, Stephen P; Hak Joon Kim. "Accessing electronic journals and other e-publications: an empirical study". *College & Research Libraries*. Sep. 1996, v. 57, no. 6, pp.440-456

MORENO DE LA FUENTE, Antonio. "Revistas electrónicas en Internet". *IWE*. Maig 1997, v. 6, no.5, pp. 13-17

NORMAN, Sandy. *Copyright in further and higher education libraries*. London: Library Association, 1996. 36 p.

STEWART, Linda. "User acceptance of electronic journals: interviews with chemists at Cornell University". *College & Research Libraries*. Jul. 1996, v. 57, no. 4, pp. 339-349

TAUBES, Gary. "Science journal go wired". *Science*. Feb. 9, 1996, no. 271, pp.764-767

WEINER, Robert S. "Copyright in a digital age: practical guidance for information professionals in the midst of legal uncertainty". *Online*. May/Jun. 1997, pp.97-102